

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

זארא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כא
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים לבריאה
שנת השישים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לזכות

החתן התי' הרב יהושע יעקב דוד הלוי והכלה מרת רחל שיחיו
שגלוב

לרגל נישואיהם בשעתומ"צ,

ביום ב', כ"ה טבת, ה'י' תהא שנת עשירות
"ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות"

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל הלוי וזוגתו מרת דבורה שיחיו
שגלוב

הרה"ת ר' גרשון וזוגתו מרת מזל שיחיו
פריד

נדפס ע"י דודם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו
שגלוב

*

IN HONOR OF

Menachem Mendel שיח' Wiener

On the occasion of his fifth birthday, 29 Tevet, 5770

AND IN HONOR OF HIS BROTHERS AND SISTERS שיחיו

DEDICATED BY THEIR PARENTS

Mr. & Mrs. Yitzchok and Miriam שיחיו Wiener

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

פ.

המאורע ד, "מתי בערב שבת" מהוה, "סימן יפה" (אם עדיין יש צורך ב, "סימנים") שכבר נגמרה ונשלמה עבודת השליחות דבירור וזיכור עניני החול באופן ד, "זאב יטרף" ע"י, "זרעו של יוסף" (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) שנמשלו לדגים, והכל מוכן לסעודה, הסעודה דלעתיד לבוא (ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים¹⁴). שבה תהי' תכלית השלימות דאכילת הדגים (לאחרי שלימות ההכנה בערב שבת) – "מבשרו של לויתן", וכן שור הבר ויין המשומר.

(משיחת ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב (ב))

- 1) כתובות קג, ב.
- 2) פטירת הרה"ח וכו' ר' משה יצחק ע"ה העכט בערב שבת זה. וראה בפנים השיחה בארוכה (המו"ל).
- 3) ומ"ש, "סימן יפה לו" – אין זה רק בתור איש פרטי, אלא גם בתור חלק מכלל התלמידים והשלוחים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
- 4) תמיד בסופה.
- 5) ב"ב עה, א.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

"מענין הפרשה", כי בפרשת וארא מדובר על המכות שהביא ה' על המצרים, אשר באמצעותן, וידעו מצרים כי אני ה' ¹³. אך תוכנה של הנבואה השניה¹⁴ הוא מתן שכר לנבוכדראצר על לכידת צור¹⁵, ומהו "מענין הפרשה"?

אמנם, שכרו היה, כדלעיל, שניתנה לו ארץ מצרים, אך בכל זאת (א) זה פרט טפל בלבד, (ב) יותר מכך, נתינת מצרים אינה "מענין הפרשה", כי בפרשה אין מדובר על מסירת מצרים לאחרים.

ב. מהפרשה ומההפטרות נלמדות הוראות דומות

ההסבר לכך הוא¹⁶:

המשמעות הפנימית של "מענין הפרשה" איננה רק שהענין המופיע בהפטרות צריך להיות דומה לענין המופיע בפרשה, אלא בעיקר שהתורה וההוראה שיש ללמוד מההפטרות צריכה להיות דומה להוראה הנלמדת מן הפרשה.

ויש לומר, שבכל פרשה בתורה (מלשון הוראה¹⁷), יש הוראה. והפטרות מן הנביאים, ששם עניני התורה מפורטים ומבוארים יותר¹⁸, מבטאת את ההוראה באופן גלוי ומפורט יותר¹⁹.

וזהו ההסבר גם בעניננו: הנבואה השניה נקבעה כחלק מן ההפטרות, משום שההוראה

א. שני הענינים שבהפטרות לפרשת "וארא"

ההפטרות¹ של כל פרשה² היא "מענין הפרשה". ולפי הידוע³, שבתחילה נקבעה קריאת ההפטרות במקום קריאת הפרשה של השבת, מובן, שההפטרות צריכה להיות "מענין הפרשה".

ואם כן, יש להבין לגבי ההפטרות של פרשתנו – "וארא": ההפטרות⁵ כוללת שני ענינים⁶ מהנבואות ליחזקאל:

(א) הנבואה "על פרעה מלך מצרים... ועל מצרים כולה"⁷ – שהקדוש-ברוך-הוא יחריב את ארץ מצרים, עד כדי כך שאף לאחר "ושבתי את שבות מצרים" היא עדיין תהיה "ומלכה שפלה"⁸, ועל-ידי כך – "וידעו כל יושבי מצרים כי אני ה'".⁹

(ב) הנבואה אודות נבוכדראצר מלך בבל¹⁰, שמשום שהוא לכד את צור יתן לו הקדושים ברוך-הוא, "שכר פעולה"¹¹ – "את ארץ מצרים ונשא המונה...".¹²

ואין מובן: אמנם הנבואה הראשונה היא

- 1) טשו"ע (והדעה¹) אר"ח ר"ס רפד. טור והמ"א שם סתכ"ח (ס"ח).
- 2) מבראשית עד שבעה עשר בתמוז (טור) ועד"ו בשו"ע (רמ"א) סתכ"ח שם). וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט (ע' 62) ש"י"ל שגם ההפטרות מ"ו תמוז ואילך שייכות (גם) להפרשה.
- 3) אבודרהם (שחרית של שבת). לבוש, ב"ה, ט"ז ושו"ע אדה"ו אר"ח ר"ס רפד.
- 4) שלכן אין פותחין מכו"א פסוקים, כנגד ז' שקראו בתורה (אא"כ סליק ענינא בבציר מהכי) – טשו"ע (והדעה²) שם ר"ס רפד.
- 5) יחזקאל כה, כה ואילך.
- 6) לאחר הקדמה (שם, כה"כ) שבית ישראל ישבו על אדמתם, "לבטח בעשותי שפטים בכל השאטים אותם גו" – "מענין הפרשה" דפ' וארא ע"ד המכות ו, שפטים גדולים" (פרשתנו, ד) שהביא הקב"ה על מצרים; ומסיים* (שם כט, כא) "ולך אתן פתחון פה בתוכם וידעו כי אני ה'". "מענין הפרשה" שע"י המכות ראו שדברי משה נתקיימו וידעו כי אני ה'. וראה רש"י פרשתנו, ג. – וראה לקו"ש וארא תנשא.
- 7) יחזקאל כט, ב ואילך.
- 8) שם, יד.
- 9) שם, ו. ט. טז.
- 10) שם, ז' ואילך.
- 11) לשון רש"י שם, כ.
- 12) שם, יט.

* גם להאבודרהם (שהובא לקמן הערה 15) שאין אומרים הנבואה ע"ד נבוכדראצר.

13) פרשתנו, ה.
 14) שהיא נבואה אחרת, ובזמן אחר.
 15) ובאבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות) שאומרים רק עד "וידעו כי אני ה'א" (יחזקאל שם, טז) – סיום נבואה הא' (אלא שמסיים בפסוק (שם, כא) ביום ההוא אצמיח גו").
 16) בפשטות "ל שהשייכות למפלת מצרים שבפרשה – היא בזה שנבוכדראצר, ששלל שללה ובוז ביהו" (יחזקאל שם, טז) – דוגמת, ונצלתם את מצרים" (שמות, ג. כב. בא יב, לו). אבל יומתק (ובפרט השייכות לתוכן כללי דנבואה זו) ע"פ הביאור שבפנים.
 17) חז"ג, ג, ב.
 18) כמש"נ (עמוס ג, ז) גלה סודו אל עבדיו הנביאים. וראה תענית (ט, א), מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא, וברש"י שם: שהחומש הוא יסוד נביאים וכתובים. ובתו"א בא (ס, ב) שנביאים המשיכו התורה מאצילות לבי"ע, ע"ש. ולהעיר מאבות (בתחלתה): תורה כו' ומסרה כו' לנביאים כו'.
 19) ע"פ המבואר בפנים יומתק זה שתקנת ההפטרות לא בטלה גם לאחר שבטלה הגזירה (ראה בהמצויין בהערה 3) – כי טעם הפנימי לענין ההפטרות הוא מצד ירידת הדורות, שזקוקים לפירוט וביאור ההוראה שבפרשה.

ובדוגמת ג' התקופות הכלליות במשך כל הדורות (לפני מ"ת, מ"ת וימות המשיח), שמרומזות בג' הפרשיות שמות וארא בא:

תקופה ראשונה, ארבעים שנה (תר"ם-תר"פ), בזמן נשיאותו של אביו, שאז התחיל שלימות הענין דהפצת המעיינות חוצה ובפרט ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים (בניהולו של בנו יחידו) – ע"ד ובדוגמת עבודת האבות בהכנה והתחלת הענין דמ"ת.

תקופה שני', שלושים שנות נשיאותו בחיים חיותו בעלמא דין (תר"פ-שי"ת), שבהם הי' החידוש המיוחד שלו בתור נשיא דתורת חסידות חב"ד בהפצת המעיינות חוצה ממש, ועד להחידוש בעשר שנים האחרונות (גמר ושלימות עבודתו) בהפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן-תורה) – ע"ד ובדוגמת החידוש דמתן-תורה.

ותקופה שלישית, המשך הנשיאות לאחר הסתלקותו (מיום עשתי עשר לחודש עשתי עשר דשנת עשתי עשר (תשי"א)), שניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל, ועד לגמר ושלימות העבודה, שהכל מוכן כבר לסעודה דלעתיד לבוא – ימות המשיח.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב)

הנלמדת מכך, שנבוכדראצר קיבל דוקא את ארץ מצרים כשכר על לכידת צור, אינה הוראה כשלעצמה, אלא פרט ותוצאה של ההוראה הכללית הנלמדת ממפלת מצרים, שעליה מסופר בתחילת ההפסדה – מענין הפרשה.

ג. תשובת ה' לטענת בני ישראל

פרשת וארא מופיעה כהמשך לסוף פרשת שמות, ששם מסופר²⁰ על טענת ישראל כלפי משה ואהרן, שעל-ידי בואם לפרעה מלך מצרים החמיר קושי השעבוד יותר מאשר לפני כן, ומשה העביר טענה זו לה'.

ותשובת ה' על כך, בתחילת פרשתנו²¹, היא „וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל... ואזכור את בריתי.. והוצאתי... והצלתי... וגאלתי... ולקחתני... והבאתי אתכם...”, ולאחר מכן החלו עשר המכות, כמסופר בהמשך הפרשה.

לכאורה, אין מובן: כיצד מתורצת כאן הטענה, שמשה ואהרן גרמו למצב של „הרע לעם הזה”²² –

הרי הענין של „שמעתי את נאקת בני ישראל... ואזכור את בריתי... והוצאתי...” יכול היה להיות לפני כן,

ואדרבה, הדבר צריך היה להיות לפני כן, מיד כאשר „וישמע”²² אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו” – כאשר משה היה עדיין במדין, ואז לא היה כלל „תכבד”²³ העבודה²⁴.

מכך מובן, שהשלימות של „ואזכור... והוצאתי...” יכלה להתבצע רק לאחר שבני ישראל עברו את קושי השעבוד כולו, עד לאופן של „תכבד העבודה”.

ד. גלות מצרים – התבטלות ישראל כהכנה למתן תורה

אחד ההסברים לכך הוא:

גלות מצרים היוותה הכנה והקדמה למתן תורה²⁵. אחד הענינים שחודשו במתן תורה הוא

המצוה – מלשון צוותה וחיבור²⁶ – קיום המצוות רק משום²⁷ שזוהו רצון ה', ועל-ידי הציות לצייוני ה' נוצר צוותה וחיבור בין האדם המבצע לבין, כביכול, הקדוש-ברוך-הוא מצווה המצוות.

וזאת לא רק לגבי המצוות מן הסוג של חוקים, שאין להן כלל הסבר ואין אפשרות לערב בקיום המצווה הגיון או הרגשה של מציאות עצמאית, אלא גם לגבי המשפטים, אשר „אילו לא נאמרו היה כדאי לאמרן”²⁸, אשר גם אותם אין צריך לקיים משום שההגיון מחייב כן, אלא משום שכך גזר הקדוש-ברוך-הוא.

וכך גם לגבי לימוד התורה: אמנם תוכן התורה מובן ונתפס בשכלו של האדם²⁹, אך למרות זאת אין זה שכל אנושי ח"ו אלא זוהי תורת ה', חכמתו יתברך הנעלית מן הנבראים. אלא שהיא „נסעה וירדה”³⁰ למטה, כך שגם שכלו של הנברא יוכל להבין זאת.

ולכן יש צורך בהכנה של „ברכו בתורה תחילה”³¹, לפני לימוד התורה יש הכרח בהתבטלות כלפי נותן התורה³², כי דוקא על-ידי ההתבטלות יכול שכלו של הנברא „לתפוס” באמת את התורה, אשר היא חכמתו של הקדוש-ברוך-הוא³³.

ולפיכך, כדי שישאל יהיו מוכנים לקבלת התורה, כדי שיהיו „כלים” ראויים ל„קבלת” תורה ומצוות, היה עליהם לעבור לפני כן את היסורים של גלות מצרים, כולל את קושי השעבוד, אשר הם גרמו לישראל להתבטלות מציאותם.

כפי שרואים במציאות, שאדם הסובל יסורים ר"ל נשבר עד כדי איבוד ישותו ומציאותו העצמית.

והתבטלות זו היתה הכלי למתן תורה³⁴.

ה. מכות מצרים – ביטול הישות בעולם כהכנה למתן תורה

כשם שהיתה צריכה להיות (כהכנה למתן

(26) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ובכ"מ.

(27) משא"כ מצות האבות דלפני מ"ת, כדלקמן סעיף ח.

(28) רש"י אחרי יח, ד (מתו"כ שם. יומא סז, ב).

(29) עיין תניא רפ"ה.

(30) תניא פ"ד.

(31) נדרים פא, א. ב"מ פה, ריש ע"ב.

(32) ראה ב"ח לטא"ח סמ"ו. ובכ"מ.

(33) ראה גם לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 352 ואילך.

(34) ראה גם לקו"ש שם ע' 87.

(20) ה, כא ואילך.

(21) ו, ה ואילך.

(22) שמות ה, כג.

(22*) שמות ב, כד.

(23) שם, ט.

(24) ראה כלי יקר ס"פ שמות. ועוד. תו"א פירשנו ד"ה וידבר

אלקים.

(25) תו"א מט, א. ער, סע"א ואילך. ובכ"מ.

תורה) התבטלות אצל ישראל, כך היה צריך להיות גם בעולם – וזוהי מהותן של מכות מצרים^{34*} ומפלת פרעה מלך מצרים והמושל בכיפה³⁵, של העולם כולו:

„קליפת” פרעה היא עוצמה של הרגשת ישות עצמאית, כדבריו³⁶, „מי ה' אשר אשמע בקולו”, וכמוסבר יותר בהפטר³⁷ – „פרעה מלך מצרים... אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני”.

פרעה מלך מצרים מבטא את ההתנגדות למתן תורה, הכרוך דוקא בהתבטלות מציאות האדם, כדלעיל. ועל-ידי כך שגלות ושעבוד מצרים גרמה להתבטלות אצל ישראל, היא גרמה גם למפלה ושביירה של הרגשת הישות בעולם, להתבטלות של קליפת פרעה (וממשלתו – מושל בכיפה), והכנעת ישותו העצמאית על-ידי המכות, כמסופר בסוף הפרשה³⁸ שפרעה הודה „ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים”.

1. שני הטעמים בהפטר לחורבן מצרים

ענין זה, ש„קליפת” פרעה מלך מצרים היא הניגוד למתן תורה – מובא באופן ברור יותר בהפטר, כאמור לעיל, שבהפטר מבווארת יותר ההוראה הנלמדת מן הפרשה:

בהפטר מובאים בזה אחר זה שני טעמים למפלת מצרים: בתחילה נאמר³⁹ שהמפלה תגיע, „וען היותם משענת קנה לבית ישראל” – משום ש„בית ישראל” סמכו על העזרה המובטחת של מצרים, והם לא קיימו את הבטחתם. ומיד לאחר מכן⁴⁰ נאמר „לכן כה אמר... הנני מביא עליך חרב... (ומסיים⁴¹) יען אמר יאור לי ואני עשיתי” – שחורבן מצרים הוא משום דברי פרעה „יאור לי ואני עשיתי”.

לכאורה, שני טעמים אלה שונים זה מזה, אך בכל זאת מביאים הנביא בסמיכות ובהמשך אחד, כדלעיל. מכך מובן, ששתי עוולות אלו של מצרים באות זו כתוצאה מזו, כדלהלן.

(34*) ראה תו"א פרשתנו ד"ה ויאמר ה' (נו, א"ב). אה"ת שם (ע' בתרו ואילך). ועוד.
(35) מכילתא בשלח יד, ה.
(36) שמות ה, ב.
(37) יחזקאל כט, ג. ועד"ז שם, ט.
(38) ט, כו.
(39) יחזקאל שם, ו.
(40) שם, ח (ופסוק ז הוא סיום הענין ד, משענת קנה").
(41) שם, ט.

2. שני הטעמים למכות מצרים קשורים זה בזה

מספר פעמים דובר⁴² על כך, שגם את המשפטים צריך לקיים משום שכך גזר הקדוש-ברוך-הוא⁴³,

כנרמז בכך, שעשרת הדברות כוללים גם ציוויים פשוטים כגון „לא תרצח” וכדומה, כי גם הקיום של ציוויים אלו צריך להיות משום „אנכי ה' אלקיך”.

וכך בעניננו, בהפטר: הסיבה להיותם של מצרים⁴⁴, „משענת קנה לבית ישראל”, להיפך מהבטחתם, היא תחושת הישות העצמית שלהם⁴⁵, אמירתם „יאור לי ואני עשיתי”.

גם נקודה זו בהפטר היא „מענין הפרשה” ומבטאת בגלוי את „ענין הפרשה”:

לגבי עשר המכות מובאים בתורה שני טעמים: א) כדלעיל, כדי להביא לידי „וידעו מצרים כי אני ה'”. ב) כנאמר בפרשת לך לך⁴⁶ – „וגם את הגוי אשר יעבודו הן אנכי” – עונש על „ועבדו ועינו אותם”⁴⁷.

ומן ההפטר לומדים ששני טעמים אלו כרוכים זה בזה: העובדה שפרעה הכחיש את מציאות ה', כשענתו „לא ידעתי את ה'”³⁶, היא הסיבה שהביאה אותו לשעבד ולהציק לישראל באופן הגרוע ביותר, שאינו מתקבל אפילו מצד האופי והתכונות האנושיות.

3. המעשה הוא העיקר

ענין זה, שיש לקיים את המצוות משום שהן ציווי של הקדוש-ברוך-הוא, מביא לידי מסקנה נוספת, שהמעשה הוא העיקר⁴⁸:

קיום המצוות על-ידי האבות לפני מתן תורה היה עבודה בכת הנבראים⁴⁹, ועד לשורש הנבראים, שהיא האלקות ה„מלובשת” בכריאה

(42) לקו"ש ח"ג (המתורגם) ע' 143 ואילך. ועוד.

(43) כדיוק ל' חו"ל (עירובין ק, ט"ע) אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וגזל מנמלה – משא"כ לאורי מ"ת.

(44) להעיר שגם ב"נ צריכים לקיים מצוות שלהם, מפני שזוהי בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י מרעה"ה (רמב"ם הל' מלכים ספ"ח). וראה לקו"ש (המתורגם) חט"ז (ע' 66 ואילך), ש"ל שלולי זה אא"פ להיות קיום המצוות שלהם כדבעי. ע"ש.

(45) כמודגש גם בזה שהתחלת הנבואה היא, „פרעה גו' התנין הגדול גו' אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני” (כט, ג).

(46) טו, יד (וברשי"י שם).

(47) שם, יג. וראה רמב"ן שם (ועוד).

(48) אבות פ"א מ"ז.

(49) ראה לקו"ש שם ע' 81. וש"נ.

ו"פרדה אלקים את ישראל מכל צרותיו”⁴ (ורק אח"כ "והוא יפרה את ישראל מכל עונותיו”⁵) וכו' וכו' –

הרי דבר ברור הוא ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל" בכל מקום בעולם שבו נמצאים יהודים, גם בחוץ לארץ.

ועאכ"כ בארץ הקודש, שנקראת בתורתנו הקדושה והאמיתית: "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה”.

...וכאמור, הקב"ה מודיע ומכריז לבני" בכל מקום שהם, ועאכ"כ בארץ הקודש: "בני אל תתיראו”.

נ.מ.

העשירי בשבט („העשירי יהי קודש”¹, בכל חודש, ועאכ"כ העשירי בחודש אחד עשר) הוא יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ענינו של יום ההילולא – כמ"ש רבינו הזקן בתניאי ש"כ, כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . . ופועל ישועות בקרב הארץ, ועוד ועיקר, שכולל הנתנית-כח על המשך הצמיחה ביתר שאת וביתר עוז לאחרי הסתלקותו כתוצאה מהזריעה ד"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו”², עד להצמיחה והגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בדורנו זה (דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה), כעדותו של נשיא דורנו שכבר כלו כל הקיצין, והכל מוכן לסעודה דלעת"ל, שולחן-ערוך עם הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר.

ויש לומר, שכללות הזמן הקשור עם יום ההילולא העשירי בשבט (שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין, והמשך השנים שלאח"ז, יותר מארבעים שנה)³ נחלק לג' תקופות שהם ע"ד

(1) בחוקתי כז, לב.

(2) אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח.

(3) ראה אגה"ק שם: „ונודעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים מאד . . . גידולי

גידולין”.

(4) שבהם „קאי איניש אדעתי דרבי” (ע"ז ה, רע"ב) כיון ש„נתן ה' לכם לב לדעת

ועינים לראות ואזנים לשמוע” (תבוא כט, ג).

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, ווען אידן האָבן די הבטחה מיוחדת פון דעם אויבערשטן „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם“, נוסף צו די ריבוי הבטחות בתורה אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“, און „עמו אנכי בצרה“, און „פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו“ (און ערשט דערנאָך „והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו“) (וכו' וכו' –

איז אַ זיכערע זאָך אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“ בכל מקום בעולם וואו אידן געפינען זיך, אויך אין חוץ לארץ, ועאכו"כ אין ארץ הקודש, וועלכע ווערט אָנגערופן בתורתנו הקדושה והאמיתית: „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“.

... וכאמור, דער אויבערשטער איז מודיע ומכריז צו אידן בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: „בני אל תתיראו“.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ז טבת, מבה"ח שבט תנש"א)

- (1) ילי"ש ישעי' רמז תצט.
- (2) תהלים קכא, ד.
- (3) שם צא, יד.
- (4) שם כה, כב.
- (5) שם קל, ח.
- (6) עקב יא, יב.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, כשבני מובטחים בהבטחה מיוחדת מהקב"ה „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם“, נוסף על ריבוי ההבטחות בתורה ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל“, ו"עמו אנכי בצרה“,

ובסדר ההשתלשלות, כל עולם בפני עצמו, ולכן גם הרוחניות והגשמיות – כל אחת בפני עצמה.

לכל מצוה, שבעצם מהותה היא אלקות ורוחניות, יש משמעות מיוחדת המביאה לידי זיכרון והתעלות של הרוחניות אשר בעולם, בשכל וברגש של האדם. וזו היתה עבודת המצוות של האבות – ברוחניות נפש האדם, בעולם, ועד להיותם מרכבה^{49*}, ושל אצילות – עולם שכולו רוחניות⁵⁰.

והעשייה שאנו מוצאים בקיום המצוות אצל האבות לפני מתן תורה טפילה לענין הרוחני⁵¹, ולכן מעשה המצוות בגשמיות לא היה אז מדויק לפי כל פרטי הפרטים כקיום המצוות לאחר מתן תורה⁵².

לפיכך מדייק הפסוק⁵⁸ ואומר „פעולתו אשר עבד בה“, אין כאן חשיבות רבה לכוונה ולמחשבות, אלא „לפעולתו“ – למעשה בפועל⁵⁹. וכיון שרצון ה' התבצע למעשה באמצעותו, למרות שרצון ה' על כיבוש צור היה מתבצע בלאו הכי על-ידי אחרים גם אילו לא עשה זאת נבוכדראצר – מגיע לו שכר על כך.

ג. הוראה: הכרת תודה על מעשה טוב

מכך נלמדת גם הוראה בעבודת ה': כאשר יהודי נעזר על-ידי רעהו, אל לו לערוך חישובים, שהלה לא התכוון לעשות לו טובה, אלא התכוון לטובת עצמו. או, שהזולת הוא בעל חסד בטבעו, וממילא אין מגיעה לו תודה, כי הוא, כאילו, חייב, לעשות זאת מעצם תכונתו.

ולגבי זאת מלמדת הפטרה, שאפילו לנבוכדראצר, שבודאי התכוון לטובת עצמו, נתן הקדוש-ברוך-הוא שכר על „פעולתו אשר עבד בה“. ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר יהודי עושה מעשה טוב⁶⁰ אשר סביר לומר שהוא לא עשה זאת באופן של „פעולתו“ בלבד, אלא

ט. השכר ניתן לנבוכדראצר על המעשה בפועל

לפי זה יובן הקשר התוכני בין הנבואה על

*49) ראה תניא פכ"ג ובמ"מ לשם.

50) ראה תניא י"א, ד. סה, א. ובכ"מ.

51) ראה בכ"ז לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 142. וראה לקו"ש ח"ה ע' 327. ועוד.

52) כמו מקלות דיעקב שהיו במקום תפלין (זח"א קסב, א. וראה סה"מ תקסב ע' יב. אה"ת ויצא רכג, א"ב. ועוד).

53) אף שגם לאחרי מ"ת יש תוכן פרטי בכל מצוה – מ"מ ניקר המצוה הוא מה ש„צונו“, כנוסח ברכת כל המצוות. ולהעיר מעטרת ראש בסופו בענין מעשה המצוות וכוונתן. ובכ"מ ע"ד כוונה הכללית או הפרטית שבמצוות (רד"ה וטור לבנו, תפר"ח.

סה"מ קונטרסים ח"א רכג, א"ב. לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 172 (וראה לקו"ת שלח מ, א. תניא פמ"א). ועוד).

*53) ע"ד דמסנ"פ בגלוי (יותר) ברגל מב(שכל שב)ראש (סה"מ קונטרסים ח"ג ע' קבר ואילך. סה"מ אדיש ע' 5 ואילך.

סה"מ תש"ע ע' 119 ואילך).

54) ראה המשך תרס"ז ע' תקכב.

בהיותו בטבעו גומל חסדים ורחמן⁶¹ הרי עשה זאת באמת בלב שלם.

יא. ההסבר לאהבת ישראל לכל יהודי

על-ידי כך מובנים יותר באופן הגיוני⁶² דבריו של הבעל-שם-טוב⁶³ שצריך לאהוב כל יהודי, ואפילו יהודי הנמצא בקצוי תבל אשר מעולם לא ראו אותו:

כל יהודי, בכל מצב שהוא, בודאי עשה כמה וכמה מעשים טובים, כדברי חז"ל⁶⁴

(61) יבמות עט, א.

(62) היינו הסברה גם שבביל שכל אנושי וטבע האדם – אף שפשוט שטעם העיקרי והאמיתי הוא מפני שכל ישראל אחים, כמבואר בתנאי פרק לב ובכ"מ.

(63) היום יום ע' קיג. וראה ס' הערכים-חב"ד ע' אהבת ישראל (ע' תרכג), ושי"ן. קונטרס אהבת ישראל ס' ט ואילך.

(64) ברכות נו, א. ושי"ן.

„מלאים מצוות כרימון“. וכיוון שכל מעשה טוב, ואפילו מחשבה טובה, משפיעים על העולם כולו, כדברי הרמב"ם⁶⁵: הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה – יוצא, שכל יהודי מקבל „תשועה והצלה“ מכל אחד ואחד מישראל.

ולמרות שיהודי זה לא חשב בשעת המעשה על הטובה שתצמח מכך לזולתו, ובודאי לא חשב על מי שנמצא בקצוי תבל ואשר מעולם לא ראהו,

בכל זאת, כיוון שבפועל קבלו ממנו טובה – על-ידי „פעולתו אשר עבד בה“ – חייבים להכיר טובה על כך, עד כדי רגש של אהבה לכל אחד ואחד מישראל באופן של „ואהבת לרעך כמוך“⁶⁶.

(משיחות ש"פ וארא תשכ"ז)

(65) הל' תשובה פ"ג ה"ד. ע"פ קידושין מ, ב.

(66) קדושים יט, יח.

כ"ד טבת

ב. הביטוי „פעולתו אשר עבד בה“ באגרת-הקודש של אדמו"ר הזקן

לפי האמור לעיל (בסעיפים ח"ט) לגבי הדיוק בלשון הפסוק, „פעולתו אשר עבד בה“, המופיע בהפטרה של פרשת וארא – שעצם הרצון במצוות אינו קשור כל כך לכוונה שבקימון, אלא למעשה המצוות ניתן להסביר רמז מסויים בענין יום ההילולא של אדמו"ר הזקן, כ"ד טבת, אשר חל בדרך כלל בשבוע של פרשת וארא:

בין אגרות הקודש אשר נקבעו על-ידי „הרבנים שי' בני הגאון המחבר ז"ל נ"ע“⁶⁷ בספר התניא, מצויה אגרת תנחומין⁶⁸, בצירוף ביאור האגרת, אשר אותה כתב אדמו"ר הזקן לאחר פטירת ר' מענדעלע הורודוקר, אשר לא זו בלבד שהיה צדיק⁶⁹, אלא גם נשיא⁷⁰.

(67) להסכמה לתניא.

(68) אגה"ק סכ"ז. נדפסה (עם ההשלמה) ב„אגרות-קודש“ (קה"ת תש"מ) ס' יא (ע' כה).

(69) כמו האגרת ס' כח שהיא על פטירת בן הרה"צ רלו"צ מבראדיטשוב. ולהעיר שגם שם כתב (בנוגע ל„חסד ה“) פועל ישועות.

(70) ראה בית רבי ח"א ספ"ד ואילך. וראה לקו"ד ח"א ל, א. ח"ב רע"א ואילך. ועוד.

ביטוי מדוייק ביותר ומביע ענין בפני עצמו. ותמוה, כדלעיל: מדוע מתבטא אדמו"ר הזקן דוקא בביטוי שנכתב לגבי נבוכדראצר מלך בבל?

התמיהה על כך קשה יותר: ב„ביאור“ אכן אין מוזכר הביטוי „פעולתו אשר עבד בה“, ולהיפך – שם⁷⁴ מודגש שמקבלים מן הצדיק „על-ידי דבוריו ומחשבותיו“ – ולא „פעולתו“ (מעשה)?

ולפי האמור לעיל – ש„פעולתו...“ רומז למעלת המעשה בצד הקדושה, יש לומר, שלכן מצוטט באגרת ביטוי זה, כי זהו ענין עיקרי וחשוב בעבודת הצדיק, כדלהלן.

יג. עיקר האגרת – מעלת הצדיק, עיקר הביאור – ההשפעה על התלמידים

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את ההבדל העיקרי שבין האגרת לבין הביאור:

באגרת מושם הדגש העיקרי על החידוש מצד הצדיק, שהוא „שבק חיים לכל חי“, גם לאחר פטירתו הוא ממשיך ומביא „חיים“ בעבודת ה' „בכל אחד ואחד כפי בחינת התקשרותו“, וגם „במילי דעלמא... דצדיקיא מגנינן על עלמא“.

ואילו בביאור מושם הדגש העיקרי על התלמידים, אשר גם לאחר פטירת רבם מקבלים ומושפעים מעבודת הצדיק, ואדרבה – לא רק „זיו“ בלבד, כי אם „מבחינת רוח רבם העצמיים“.

ולפי זה יש לבאר את ההבדל הנ"ל בין האגרת לבין הביאור:

„פעולה“ רומזת לכך שהכח הפועל המושקע בתוך הפעולה כבר נפרד מן האדם הפועל, הפרדה הגדולה יותר אף מההפרדה אשר ב„מעשה“, ולכן אין ניכר בפעולה מי עשה אותה.

ולפיכך: כאשר מדובר בעיקר אודות ההשפעה על התלמידים נאמר הביטוי „דיבוריו ומחשבותיו“, אשר בהם מאירים בגלוי מדות הצדיק – אהבה יראה ואמונה.

(74) קמו, ב. ועד"ז להלן (קמו, א), מחשבותיו ודיבוריו

ואילו כאשר רוצים לבטא את גדולתו של הצדיק ואת החידוש שבו, הרי אז המעלה העיקרית היא ב„פעולתו אשר עבד בה“. כי עצמיות הצדיק⁷⁵ אינה מתבטאת כל כך בהשפעות שבהן ניכרת מעלת עבודתו, אלא דוקא בפעולותיו⁷⁶, אשר מחוץ⁷⁷ לר"ת⁷⁸.

בדומה לנאמר לפני כן לגבי המצוות, שרצון העצמי של ה' במצוות מתבטא בעיקר במעשה המצוות.

יד. דוקא עזרה גשמית מבטאת את עצמיות הצדיק

זו המשמעות של מה שאנו רואים אצל רבותינו נשיאינו, החל מהבעל שם טוב, שעיסוקם הראשון לטובת הזולת היה בעשיית טובה ליהודי בגשמיות⁷⁹.

– כמסופר בכמה משיחותיו ורשימותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸⁰ כיצד נהגו הבעל שם טוב וחבריו הצדיקים הנסתרים לנדוד בין היהודים ולהפש כיצד ניתן לסייע להם בגשמיות, ורק לאחר מכן הם עסקו בסיוע רוחני –

והרי בעזרה גשמית אין ניכר כל כך שהיא ניתנת על-ידי צדיק, ואין ניכרת מעלת עבודתו, שהרי אותה טובה יכולה היתה להיעשות גם על-ידי מישוה אחר, לכאורה, אשר איננו בדרגת צדיק – אך דוקא עבודה זו היתה ראשית עיסוקם עם בני ישראל. משום שדוקא בכך מתבטאת עצמיותם⁸¹.

(משיחות ש"פ וארא תשל"ב)

(75) שדומין לבראם (רות רבה פ"ד, ג ועוד).

(76) להעיר מפתגם אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (ספר השיחות הש"ת ע' 31): א חסיד באדארף ז"ן א איבערגעגעבענער צו די פעולות פון רבי'ן (נתן בשיחת ש"פ וישב תשכ"א). ולהעיר גם מלקו"ש (ע' 37 ואילך).

(77) ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות (סעיף כ) – בביאור הפנימי בזה שד' אמות של אדם קונות לו בכ"מ (ב"מ י, א), ע"ש. (78) להעיר שגם בתלמיד ומצד התלמיד – שלימות העילוי היא „אשר יצק מים“, שימוש (מ"ב ג, יא. ברכות ז, ב).

(79) ראה לקו"ש [תמחורג] ח"א ע' 248.

(80) ראה „התמים“ ח"ב ע' מד [138]. ועוד.

(81) להעיר ג"כ ממה שכתב אדה"ז קרוב להסתלקותו (אגה"ק ס"כ (איהו וחיה), נפש השלפה) – אריכות במעלת העשי' וגשמית (ראה בארוכה לקו"ש חט"ז שיהא לכ"ד טבת).